

כפיית המטה

רמב"ם הלכות אבל פרק ה

הלכה יח

וחייב לכפות המטה כל שבעה, ולא מטתו בלבד הוא כופה אלא כל המטות שיש לו בתוך ביתו הוא כופה אפילו עשר מטות בעשרה בתים ובעשר עיירות חייב לכפות את כולן, ואפילו חמשה אחים ומת אחד מהן כולן כופין את מטותיהן, המטה המיוחדת לכלים או למעות אינו צריך לכפותה, דרגש אינו צריך לכפותו אלא מתיר את קרביטיו והוא נופל מאליו, מטה שנקליטיה יוצאין ממנה שהרי אי אפשר להפכה זוקפה ודיו, הפך כל מטותיו והיה הוא ישן על גבי מטות אחרים או על גבי כסא או על גבי ארון או על גבי קרקע לא יצא ידי חובתו אלא ישן על גבי המטה הכפויה

רמב"ם הלכות אבל פרק ז

הלכה ט

ח האבל ביום ראשון בלבד אסור להניח תפילין ולאכול משלו, וחייב לישב על מטה כפויה, ובשאר ימי האבל מותר לו לאכול משלו ולישב על גבי מפץ או קרקע

חידושי הריטב"א מסכת מועד קטן דף כא עמוד א

ואמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה. כי אע"פ ששכב בארץ לא קיים מצות כפייה כיון שלא כפה אותה, והיינו קושיין הכא דעל כרחין אי אפשר שלא קיים דוד כפיית המטה אלא ודאי אע"פ שכפה מטתו שכב בארץ והיינו מילתא יתירא כי דין ה[נ]א שיכפה מטתו וישכב עליה, ופרקינן מאי ארצה כעין ארצה ועל מטה כפויה שכב ולא עבד מילתא יתירא, ומן התימה על הרמב"ם ז"ל (פ"ה מאבל הי"ח) שכתב שאינו יוצא ידי חובה אלא א"כ ישן על מטה כפויה ואע"פ שכפה מטתו דאדרבה הכא משמע להדיא דמאן דעביד הכי מילתא יתירא הוא דעביד, וליכא למימר דמעיקרא משמע לן כי דוד ישב על גבי הקרקע ולא כפה מטתו כלל דא"כ היאך לא קיים דוד כפיית המטה, ועוד היכי מייתי לה לראיה דעביד מילתא יתירא אדרבה מילתא בצירתא הוא דעבד, אלא ודאי כדאמרן, ובירושלמי (ה"ה) אמרו על ברייתא זו במקום דברי ר' יוחנן מפני שאמר איני כופה את מטתי אבל אם אמר כופה אני את מטתי שומעין לו כלומר שומעין לו לישן על גבי כרים או על גבי ספסל +נ"א, ע"ג מטה, ועי' לק' כ"ז א', ונ"א לישב ע"ג אודיני. + ואין צריך לומר על גבי קרקע דהיא מילתא יתירא היא, וכן פוסק ר"י ז"ל וכן הרמב"ן ז"ל

תורת האדם שער האבל - ענין האבלות

יש מפרשים ברייתא כשכפה מטתו ובא לישן ע"ג קרקע, ואמר רבי יוחנן שלא קיים כפיית המטה כיון שאינו שוכב עליה, ולדברי אלו סוגיא דגמרא הכי מפרשינן לה, דאי לא תימא הכי דוד מילתא יתירא הוא דעבד, אלא וישכב ארצה הכי נמי דחובה היא והאמר ר' יוחנן שלא קיים כפיית המטה עד שיישן עליה ואי נמי כפה ולא רצה לישן בכפויה אלא בקרקע לא יצא ידי חובתו, אלא ודאי לא לצאת ידי חובה היה עושה אלא לכוש ועומד היה מתנפל ע"ג קרקע מחמת הצער ומילתא יתירא דעביד משתעי קרא, ומתרחץ כעין ארצה. ולדברי אלו המפרשים ישן ע"ג מטה דרישא כפשטיה מתפרש להו

ודבר זה אין לו הכרע מן הגמרא, אבל באבל (פי"א) תניא היה ישן ע"ג מטה או ע"ג ספסל או ע"ג אודיני חייב בכפיית המטה, האומר איני כופה הריני ישן ע"ג ספסל אין שומעין לו, ובירושלמי אמר איני כופה את המטה הריני ישן על גבי ספסל אין שומעין לו, מפני שאמר איני כופה את המטה אבל אם אמר הריני כופה את המטה שומעין לו



כסף משנה הלכות אבל פרק ה

הלכה יח

[יח] וחייב לכפות המטה כל שבעה. כלומר אע"פ שאינו חייב לישוב על מטה כפויה אלא יום ראשון כמ"ש בסוף פרק [רביעי מ"מ חייב להיות המטה כפויה כל שבעה]

מרכבת המשנה (חעלמא) הלכות אבל פרק ד

הלכה ט

[ט] וחייב לישוב על מטה כפויה. עיין בהשגות ובכ"מ ובלח"מ נדחק בביאור הסוגיא לדרך רבנו ועי' לקמן פ"ה הי"ח [דפסק רבנו דאבל כל שבעה צריך לישן ע"ג מטה כפויה ואם ישן ע"ג קרקע לא יצא ידי חובתו נראה דמחלק בין ישיבה לשינה וכן משמע בירושלמי דמועד קטן ר' יונה ור' יוסה משום ר"ל חד אמר מפני מה הוא ישן ע"ג מטה כפויה כדי שיהא נייעור בלילה ונוכר שהוא אבל (פי' שכשייקץ יזכור אבלות) וחורי אמר מתוך שיישן ע"ג מטה כפויה הוא נייעור בלילה (פי' שכשמצטער במשכבו ייקץ) ויזכור אבלותו ע"כ והנהו טעמים שייכים רק בשינה שבלילה משא"כ בישיבה ביום שרואה מטה כפויה זוכר אבלותו ומותר לישוב ע"ג קרקע (ועכ"פ ע"ג הספסל לא כדאמר ר' יצחק אמר רב מנין לאבל שיושב ע"ג קרקע שנאמר ישבו לארץ ידמו) זולת ביום ראשון כשמברין אותו והמנחמין אצלו צריך להיות מיסב בראש וע"ג מטה כפויה. והא דפריך בגמ' דלמא מלתא יתירתא עביד (ר"ל דלמא מעשה שהיה כך היה ולא בא הכתוב ללמד דיני אבלות, דליכא למימר מדת חסידות דאי אינו חייב לקרוע מצד הדין מעומד מה לי עומד או יושב) דאי לא תימא הכי וישכב ארצה ה"נ וכו' והא בשינה לא יצא כנ"ל אלא ודאי דמשתעי קרא ממלתא יתרה דמחמת צערא שכב ארצה ואח"כ עמד וישן ע"ג מטה כפויה ולא בא ללמדנו דיני אבלות ודלא כמו שנדחק הלח"מ בביאור הסוגיא והנכון כמ"ש

שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבלות סימן שפז

סעיף א

אבל חייב א] בכפיית המטה. <א> ובשעת שינה ואכילה, יושב על מטה כפויה, ב] אבל כל היום אינו יושב, אפילו על מטה כפויה, אלא על גבי (א) קרקע. וכן המנחמים אינם רשאים לישוב אלא ע"ג קרקע

סעיף ב

א (ב) ג] עכשיו לא נהגו בכפיית המטה, מפני שיאמרו העובדי כוכבים שהוא מכשפות, ועוד שאין המטות שלנו עשויות כמטות שלהן כדי שיהא ניכר בהם כפייה

ערוך השולחן יורה דעה סימן שפז

ועכשיו לא נהגין בכפיית המטה מתרי טעמא חדא שהמטות שלנו אינם עשויים כמטות שלהם שיהא שייך בהם כפייה ועוד שהגוים יתמהו ויאמרו שאיזה מין כישוף יש בזה ולדעתי יש עוד טעם מפני שאין ישיבתנו על המטות ואצלינו יושבים על הקרקע ולא דווקא על הקרקע אלא על ספסל קטן או על כרים וכסתות [הגרע"א] ויש שמצריך דווקא על גבי קרקע [עי' ש"ך] אבל מירושלמי רפ"ג דברכות נ"ל ראייה דאינו כן דגרסינן התם דכתיב באיוב וישבו אתו לארץ על הארץ אין כתיב כאן אלא לארץ דבר שהוא סמוך לארץ ע"ש ומי שהוא חלוש בבריאותו או מעוברת לא ישבו כלל על הארץ אלא על מקום גבוה ולענין שינה יש מחמירים לישן על הארץ [עי' ש"ך] ויש מקילים [פמ"א] וכן המנהג ובע"ש איזה שעות קודם הלילה יקומו מהארץ וסמוך להדלקת נרות ינעלו מנעלים